ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਘਾਈ & ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ & ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 463)

ਮਾਰਚ 22, 2022

[ਐਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜੀਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973: ਧਾਰਾ 482 – ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ – ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫਾਰਮਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 3 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਜਨਵਰੀ 2008 ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2, ਐਸ.ਐਮ.ਸੀ. ਗਲੋਬਲ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ – ਇਹ ਆਪਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ 2.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ (ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 3) ਦੇ 2,50,000 ਇਕਵਿਟੀ ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ – ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸ਼ੇਅਰ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ 2.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ – ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ 2,50,000 ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ –ਪ੍ਰੋਫਾਰਮਾ ਜਵਾਬਦੇਹਨੰਬਰ.3 ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ.2 ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਈ.ਪੀ.ਓ. ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ.2 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ – ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ.2 ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ – ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 406, 409, 420, 468,120B ਅਤੇ 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 406, 420, 120B ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਇਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ – ਫੈਸਲਾ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸਿਵਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ – ਜਦਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ, ਫਰੇਬੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਇਰਾਦਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀ ਮਨਸ਼ਾ

ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ – ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 406 ਅਤੇ 420 ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ – ਇਹ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2) ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਲਈ ਗਲਤ ਲਾਭ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ – ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 420 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 406, 420,120B ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਾਗੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੱਦ – ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾਵਾਂ 406, 420, 120B.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. “ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਅਮਾਨਤ” ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 405 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈ। ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ‘ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਕੀਤੀ ਗਈ’। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਅਮਾਨਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਲਰਕਾਂ, ਨੌਕਰਾਂ, ਵਪਾਰਕ ਸਾਝੇਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਵੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ‘ਭਰੋਸੇ’ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਮਾਨਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਹੜਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਖਿਲਾਫਵਰਜੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 406 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 420 ਆਈਪੀਸੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਿਤਰਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਜਾਂ ਚਲਾਉਣਾ) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ 7 ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਵੀ ਪਾਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24, 30]

2. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸਿਵਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਬੇਈਮਾਨ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀ ਮਨਸ਼ਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। [ਪੈਰਾ 34]

3. ਸ਼ਿਕਾਇਤ/ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 405 ਅਤੇ 420 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ

ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਬਦਨੀਅਤੀ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 20.08.2009 ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਤੋਂ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ 06.06.2012 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 156(3) ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਤਿਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਐਮ.ਐਮ. ਦੁਆਰਾ 02.02.2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 28.03.2013 ਨੂੰ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਰੇਖਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਬਦਨੀਅਤੀ ਇਰਾਦਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਸਕਣ। [ਪੈਰਾ 36, 39]

ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਗੋਪਾਲਕਾ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ & ਇੱਕ ਹੋਰ (2005) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 336; ਹ੍ਰਿਦਯਾ ਰੰਜਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਮਾ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ & ਇੱਕ ਹੋਰ (2000) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 168 ; [2001] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 859; ਪ੍ਰੋ. ਆਰ.ਕੇ. ਵਿਜਯਸਾਰਥੀ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੁਧਾ ਸੀਤਾਰਾਮ & ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 739 ; [2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 158; ਵੀਜ਼ਾ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਕੈਨਾਰਾ ਸਟੀਲ ਵਰਕਸ & ਹੋਰ (2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 293 ; [2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 27 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਾਈ.ਵਾਈ. ਜੋਸ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ & ਇੱਕ ਹੋਰ (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 78 ; [2008] 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 858 ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਗੋਪੀ ਸਿੰਘ (2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 699; ਕੇ. ਜਯਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ & ਹੋਰ 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1194; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਨਰਿਜ਼ਾਨ ਸਰਕਾਰ (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 90 ; [2009] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242; ਕੇ. ਜਗਦੀਸ਼ ਬਨਾਮ ਉਦਯ ਕੁਮਾਰ ਜੀ.ਐਸ. & ਇੱਕ ਹੋਰ।

(2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 552; ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2019) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 568: [2018] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 828; ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2006) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 736: [2006] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 704; ਐਮ.ਸੀ. ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਐਮ.ਕਿਸਾਨ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2004) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 104: [2002] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 175; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿਪਲਾ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ. (2017) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 262 : [2016] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 523; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲਾਲ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ.(2011) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 435; ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 181: [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 742; ਕੇ. ਜੈਰਾਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1194; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਜਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ. 1992 ਸੁਪਲ (1) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 335: [1990] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 259; ਆਰ.ਪੀ. ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 1960 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 388; ਇੰਦਰ ਮੋਹਨ

ਗੋਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2007) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2007] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 847; ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2006) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 736 : [2006] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 704; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਵਧ ਕਿਸ਼ੋਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2004) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 691 : [2003] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 672; ਸਾਗਰ ਸੂਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ. (2000) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 636 : [2000] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 417; ਆਰ.ਕੇ. ਦਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ [1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 253; ਸੁਧੀਰ ਸ਼ਾਂਤੀਲਾਲ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. (2009) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [2009] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 682 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

(2008) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 588 ਪੈਰਾ 4.7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2005) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 699 ਪੈਰਾ 4.7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 242 ਪੈਰਾ 4.7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 552 ਪੈਰਾ 5.2 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2018) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 828 ਪੈਰਾ 5.4 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2006) 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 704 ਪੈਰਾ 5.4 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2002] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 175 ਪੈਰਾ 5.4 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2016) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 523 ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2021) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 435 ਪੈਰਾ 11

[2001] 3 ਐਸਸੀਆਰ 942 ਪੈਰਾ 12 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1990] 3 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 259 ਪੈਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1960] 3 ਐਸਸੀਆਰ 388 ਪੈਰਾ 16 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2007] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 847 ਪੈਰਾ 17 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2006] 3 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 704 ਪੈਰਾ 18 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

[2003] 5 ਸਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 672 ਪੈਰਾ 19 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2000] 1 ਐਸਸੀਆਰ 417 ਪੈਰਾ 20 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1963] 1 ਐਸਸੀਆਰ 253 ਪੈਰਾ 25 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2009] 12 ਐਸਸੀਆਰ 682 ਪੈਰਾ 26 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 185 ਪੈਰਾ 32 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(2005) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 336 ਪੈਰਾ 33 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 859 ਪੈਰਾ 34 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2015] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 27 ਪੈਰਾ 35 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2022 ਦਾ 463।

ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਖੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 01.10.2019 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 731 ਦੇ 2017.

ਡਾ. ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੂਸਵਾਮੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਨੰਧਾਥੀ ਕੈਜੂ, ਯਸ਼ ਐਸ. ਵਿਜੈ, ਮਿਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬੋਰਥਾਕੁਰ, ਸੁਭਮ ਭੱਲਾ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਬਾਜਪਾਈ, ਦੀਪਕ ਸਮੋਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਮਿਸ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਨੁਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਿਸ ਅਪੂਰਵਾ ਜੈਨ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਜੈਨ, ਸ਼ੁਯਾਸ ਜੈਨ, ਕੁਮਾਰ ਮਿਹਿਰ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਾਚੀ ਗੁਪਤਾ, ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਇਥੇ "ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ" ਕਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਵਿੱਚ 01.10.2019 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 731 ਦੇ 2017 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ

ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਘਈ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ] ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਜੀ.ਆਈ.ਆਰ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 1221 ਦੇ 2013 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕੋਲਕਾਤਾ ਅਤੇ ਬੋਬਾਜ਼ਾਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 168 ਮਿਤੀ 28.03.2013 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ 420, 406 ਅਤੇ 120B ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ." ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ।

3. ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

3.1 ਮੈਸਰਜ਼. ਪਿਕਰਿਤੀ ਰੀਟੇਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਿਟੇਡ ਕੰਪਨੀ ਜਿਸਦਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਫਤਰ ਬੀਐਕਸਐਕਸਵੀ, 539ਏ, 10, ਜਲੰਧਰ, ਬਾਈ ਪਾਸ ਰੋਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨੂੰ 2002 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2007 ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਪਿਕਰਿਤੀ ਅਪੈਰਲਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਕੰਪਨੀ ਪਿਕਰਿਤੀ ਬ੍ਰਾਂਡ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸਟਾਈਲ ਅਧੀਨ ਰਿਟੇਲ ਸਟੋਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪੈਰਲਜ਼ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਉਕਤ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ। ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫਾਰਮਾ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 3 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3.2 ਜਨਵਰੀ 2008 ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਐਸਐਮਸੀ ਗਲੋਬਲ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ 2.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2,50,000 ਇਕੁਇਟੀ ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ੇਅਰ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਅਤੇ 2.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ।

3.3 ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, 09.03.2008 ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ 2,50,000 ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰੋਫਾਰਮਾ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 3 ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ।

3.4 20.08.2009 ਦੀ ਸਮਝੌਤਾ ਜ਼ਾਬਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਈ.ਪੀ.ਓ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ 06.12.2011 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

3.5 ਕਿ 06.01.2012 ਨੂੰ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਪੀਐਸ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਗਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਪੀਐਸ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਗਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 11.04.2012 ਨੂੰ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਵਿੰਗ (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਈ.ਓ.ਡਬਲਿਊ." ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਪੀਐਸ ਸਰਾਯ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

3.6 ਸੀ ਨੰਬਰ 36/ਇਹ ਕਿ 06.06.2012 ਨੂੰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸੀ ਸੀ ਨੰਬਰ 36/12 ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 156(3) ਦੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਗੇ ਤੀਜ ਹਜਾਰੀ ਕੋਰਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 01.09.2012 ਨੂੰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਤੀਜ ਹਜਾਰੀ ਕੋਰਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 68 ਦੇ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਐਕਟ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 200 ਦੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੰਬਰ 109 ਦੀ 12 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਹੈ।

3.7 ਇਹ ਕਿ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਐਮ.ਐਮ." ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ), ਤੀਜ ਹਜਾਰੀ ਨੇ ਮਿਤੀ 28.02.2013 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 156(3) ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਸਮਨ ਸਬੂਤ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਪਾਇਆ। ਇਥੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਮ., ਤੀਜ ਹਜਾਰੀ ਕੋਰਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

3.8 ਇਹ ਕਿ 28.03.2013 ਨੂੰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 406, 409, 420, 468,120B ਅਤੇ 34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਲਕਾਤਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਇਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸਦਾ ਨੰਬਰ 68 ਸੈਕਸ਼ਨ 406, 420, 120B ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਮਿਤੀ 04.03.2014 ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਵਿਵਾਦ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

3.9 ਇਹ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਮਿਤੀ 04.03.2014 ਦੀ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਖ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਸੀ.ਐਮ.ਐਮ." ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ), ਕੋਲਕਾਤਾ ਨਾਲ ਜੀ.ਆਰ ਨੰਬਰ 1221/2013 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 08.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਸੀ.ਐਮ.ਐਮ. ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

3.10 ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ., ਤੀਜ ਹਜਾਰੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ।

3.11 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਮਿਤੀ 14.11.2016 ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 41(ਏ) ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ,

ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਆਈ.ਓ." ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੀਜ ਹਜਾਰੀ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 168 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਓ. ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਇਆ। ਆਈ.ਓ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਨੇ ਮਿਤੀ 23.12.2016 ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 41(ਏ) ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਿਆ।

3.12 ਜੋ ਕਿ ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 14.02.2017 ਨੂੰ, ਸੀ.ਐੱਮ.ਐੱਮ., ਕੋਲਕਾਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 406, 420, 120ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲਈ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 168 ਮਿਤੀ 28.03.2013 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜੀ.ਆਰ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 1221 ਦੇ 2013 ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ।

3.13 ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 482 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 731 ਦੇ 2017 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 168 ਮਿਤੀ 28.03.2013 ਦੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜੀ.ਆਰ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 1221 ਦੇ 2013 ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 401 ਅਤੇ 482 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

3.14 ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 06.03.2017 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਹ ਮਿਤੀ 24.03.2017 ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ।

3.15 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਮਿਤੀ 01.10.2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

“ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨਬਾਜੀ ਨਾਲ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਪੈਸਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ।" ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ

ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਪਾਰਕ ਸੌਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ/ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਥਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ

4. ਮਿਸ ਮੇਨਕਾ ਗੁਰੁਸਵਾਮੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ 2 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਯੂ/ਐਸ 156(3) ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਤਿਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 06.06.2012 ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜੋ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 168 ਯੂ/ਐਸ 406, 420, 120ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਸ ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ 23.08.2013 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੀ.ਐਸ ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਤਿਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

4.1 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਬੰਦ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮਾ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173(8) ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

4.2 ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਐਸ ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਕਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਫਤਰ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਜੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ।

4.3 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਅਨੁਬੰਧਕ ਵਿਵਾਦ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਨੁਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸੀ ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

4.4 ਇਹ ਵੀ ਅਗਾਊ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਇਰਾਦੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

4.5 ਇਹ ਵੀ ਅਗਾਊ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੇਅਰ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਆਈ.ਪੀ.ਓ. ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਦੋ ਦੋਸ਼ ਸਾਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਵਿਵਾਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲਿਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4.6 ਇਹ ਵੀ ਅਗਾਊ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬੇਈਮਾਨ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਧਾਰਣਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 409 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਭਰੋਸਾ ਭੰਗ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

4.7 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਐਕਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਂਡ ਐਂਡ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ ਐਂਡ, ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ 'ਬਨਾਮ' ਗੋਪੀ ਸਿੰਘ; ਕੇ. ਜਯਰਾਮ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਐਂਡ ਓਰਸ.; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤਾਨਜਨ ਸਰਕਾਰ - I

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ

5. ਮਿਸਜ਼ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੇਸ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

5.1 ਇਹ ਵੀ ਅਗਾਊ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 28.02.2013 ਨੂੰ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 156(3) ਅਧੀਨ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਲਕਾਤਾ ਕੋਰਟ ਨੇ 08.03.2016 ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 09.09.2016 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ।

5.2 ਇਹ ਵੀ ਅਗਾਊ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਬਨਾਮ ਉਦਯ ਕੁਮਾਰ ਜੀ.ਐਸ. ਐਂਡ ਅਨਰ.; ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਉਪਚਾਰ ਭਾਵ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

5.3 ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਅਭਿਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਘੁੱਟਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਲੈਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਕਸਾਹਟ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ 2.50 ਕਰੋੜ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜਾ ਕੀਤਾ। 29.02.2008 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿੱਸੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਹਿੱਸੇ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਕੇਵਲ 23.03.2009 ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੈ।

5.4 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ;, ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਈ.ਪੀ.ਸੀ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ.; ਏ.ਵੀ. ਮੋਹਨ ਰਾਓ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਕਿਸ਼ਨ ਰਾਓ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ.;, ਜੇ. ਜਗਦੀਸ਼ (ਉਪਰੋਕਤ).

6. ਅਸੀਂ ਬਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

7. ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਫੋਰਮ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਈ ਰੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ੇਡ ਲੈ ਪਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 'ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ' ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ. ਮੈਰਿਅਮ ਵੈਬਸਟਰ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਹੈ: -

"ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਜੋ ਠੀਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਅਦਾਲਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ"

8. ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਓਬਿਟਰ ਡਿਕਟਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।

9. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਿਪਲਾ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਅਨਜ. ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਚੋਣ ਜਾਂ ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

"148. ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਉਦਾਹਰਨ ਤਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦਾ

ਹੈ ਪਰ ਵਾਂਛਿਤ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਰਾਹਤ ਲਈ ਦੂਜੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ **ਰਾਜੀ ਬਤਰਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਿਆ। ਜਵਾਬੀ-ਮਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੇਬੀਅਸ ਕੋਰਪਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਹਿਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੇਬੀਅਸ ਕੋਰਪਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੋਦ ਲਏ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬੀ-ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦਾ ਕਲਾਸਿਕ ਕੇਸ ਹੈ।"

149. **ਅਰਾਬੀ ਬੰਦੀ ਬਨਾਮ ਬੰਦੀ ਜਗਦਰਕਸ਼ਕ ਰਾਓ ਅਤੇ ਹੋਰ**. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਇਤਫਾਕੀ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਸਿਰਫ ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ।

150. **ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਸੀ ਵਰਲਡ ਟੈਂਕਰ ਕੈਰੀਅਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਐਨ.ਪੀ. ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬੀ/ਮੁਦਾਈ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਾਮਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਤੇ ਟੱਕਰ ਦੇ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਬੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ।

151. ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। **ਅੰਬਿਕਾ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਸੈਂਟਰਲ ਐਕਸਾਈਜ਼** (2007) 6 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** 769 ਵਿੱਚ ਮੁਦਾਈ ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਕਸਟਮ, ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਅਪੀਲੇਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੀਈਐਸਟੀਏਟੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਦਾਈ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਭਾਵ ਵਿੱਚ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੁਦਾਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਮੁਦਾਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬੰਬੇ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਬੰਬੇ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇੱਕ ਮੁਦਾਈ ਦੁਆਰਾ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਆਇਕ ਅਰਾਜਕਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਗੇ।

155. ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪਰੀਖਿਆ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਬਟਰਫਿਊਜ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪਰੀਖਿਆ 10. ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਦਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਪਰਮੁੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੋਰਮ ਸ਼ੌਪਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਭਾ.ਦ.ਸੰ. ਅਧੀਨ 156(3) ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਿਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ 06.06.2012 ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜੋ ਅੰਤਤਃ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 168/13 ਭਾ.ਦ.ਸੰ. 406, 420, 120ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ 28.03.2013 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਰਥਾਤ, ਇੱਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ। ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਨਕਲ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

10. ਦੁਆਰਾ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫੋਰਮ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅਦਾਲਤ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰ. 2 156(3) ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 06.06.2012 ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜੋ ਸੀ ਆਖਰਕਾਰ PS ਅੱਗੇ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 168 ਅਧੀਨ 406, 420, 120B ਆਈਪੀਸੀ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬੋਬਜ਼ਾਰ, ਕਲਕੱਤਾ 28.03.2013 ਨੂੰ। ਭਾਵ, ਇੱਕ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ. ਕੋਲਕਾਤਾ 'ਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਪੁਨਰ ਉਤਪਾਦਨ ਸੀ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼.

11. **ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲਾਲ ਚਾਵਲਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ & ਅਨ੍ਰ.** ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕੋ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕੋ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕੋ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

12. **ਦੂਜੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟੋਨੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੇਰਲਾ & ਓਰਸ.** ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹਿਲੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ

ਦੱਸੇ ਗਏ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਵਾਕਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੂਜੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਾਉਂਟਰ-ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ "ਜਾਂਚ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ" ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 226/227 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

13. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਕੇ. ਜਯਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"16. ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਆਇਕ ਮੰਚਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਜਾਂ ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।"

14. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 482 ਅਤੇ 401 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 482 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ।

15. ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਬਨਾਮ. ਭਜਨ ਲਾਲ & ਓ ਆਰ ਐੱਸ.16 ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਧਾਰਾ 482 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਲੇਖ ਐਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ ਕਈ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਨਿਆਂਇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੰਮ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ/ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

"(102). (i) ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਖ ਮੁਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।"

(2) ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 156(1) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇ, ਸਿਵਾਏ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 155(2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ।

(3) ਜਿੱਥੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਬਾਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

(4) ਜਿੱਥੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਕੋਈ ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 155(2) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(5) ਜਿੱਥੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਇਸ ਕਦਰ ਬੇਤੁਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹਨ।

(6) ਜਿੱਥੇ ਕੋਡ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਕਟ (ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ) ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਥਾਪਨ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕੋਡ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਉਪਚਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ।

(7) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਗਲਤ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਗੁੱਸਾ।"

16. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਰ.ਪੀ.ਕਪੂਰ ਬਨਾਮ. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਰ 17 ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ:-

(i) ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਾਪਨ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਕਮੀ;

(ii) ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਖ ਮੂਲਯ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਜੋ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

(iii) ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਬੂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

17. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਦਰ ਮੋਹਨ ਗੋਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:-

"27. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਚੱਜੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਵਾਜਬ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਅੰਤਰਨਿਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੇ ਹਨ; ਹੋਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ, ਚਾਹੇ ਤੱਥਾਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਅਜਿਹੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।"

18. ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਈ.ਪੀ.ਸੀ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਪੂਰਵਵਰਤੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਦਾਂਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ:

"12. ... (i) ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਬ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਦੀ।"

(ii) ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਬ ਵੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕਾਰਵਾਈ ਬਦਨੀਅਤੀ/ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ ਬੇਤੁਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਹਨ।

(iii) ਕਿਸੇ ਵੈਧ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(iv) ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥਾਤਮਕ ਆਧਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਕੁਝ ਤੱਤ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

…

19. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਵਧ ਕਿਸ਼ੋਰ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ. ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ –

"11. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਚੱਜੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੈਧ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਧੂਰੇ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੁੱਦੇ, ਚਾਹੇ ਤੱਥਾਤਮਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਪਰਿਪ੍ਰੇਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਖਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗੀ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਜਾਂ ਫਿਜ਼ੂਲ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਅਨੁਕੂਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

20. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੀ ਸਾਗਰ ਸੂਰੀ & ਅਨ੍ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ & ਓਰਸ, ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਜਾਵੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹੋਣ।

21. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਨਾਗਰਿਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ

ਤਬਦੀਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਾਯ ਸਮੇਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ/ਕਰੈਡਿਟਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ:-

"13....ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਦਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਹੌਸਲਾਅਫਜ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।"

22. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਧਾਰਾ 420, 405, 406, 120B ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

23. ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 405 ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ ਟ੍ਰੱਸਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

"405. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ ਟ੍ਰੱਸਟ।—ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨਾਲ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਢੰਗ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, "ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ ਟ੍ਰੱਸਟ" ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਖਿਲਾਫਵਰਜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹਨ:-

ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ

ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,

(ਅ) ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ

(ਬ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ.

24. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 405 ਅਧੀਨ "ਭਰੋਸਾ" ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਹੈ। ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਹਨ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ"। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਲਰਕਾਂ, ਨੌਕਰਾਂ, ਵਪਾਰਕ ਸਾਥੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਹ 'ਭਰੋਸੇ' ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਗਬਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਇਤਵ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਉਹ ਫੌਜਦਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਖਿਲਾਫਵਰਜੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 406 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

25. ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਲਾਉਣਯੋਗ ਜਾਂ ਅਚਲ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਆਰ ਕੇ ਦਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ** ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ 'ਚਲਾਉਣਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦ' ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 405 ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਲਾਉਣਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

26. **ਸੁਧੀਰ ਸ਼ਾਂਤੀਲਾਲ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.** ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਅਨਿਵਾਰਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

27. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 415 ਧੋਖਾਧੜੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

"415. ਧੋਖਾਧੜੀ.—ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ, ਧੋਖੇਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਵੇ, ਜਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ, ਜਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਨਾ ਛੱਡਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ, ਮਨ, ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ "ਧੋਖਾ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹਨ:

1. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਧੋਖਾ

2. (ਕ) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖੇਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ-

(i) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣ ਲਈ; ਜਾਂ

(ii) ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ; ਜਾਂ

(ਖ) ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਨਾ ਛੱਡਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ, ਮਨ, ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

28. ਧੋਖੇਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਤੱਤ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖੇਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

29. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 420 ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: -

"420. ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ. —ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਖਾਧੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

30. ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਜਾਂ ਚਲਾਉਣਾ) ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 7 ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

31. ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ-

ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਝੂਠਾ ਸੀ

ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਝੂਠਾ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਸਕੇ।

4. ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪਹੁੰਚਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਥ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ।

32. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਰ.ਕੇ. ਵਿਜਯਸਰਥੀ & ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾ ਸੀਤਾਰਾਮ & ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 420 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੱਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

i) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਜੁਰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ 415; ਅਤੇ

ii) ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

a) ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ; ਜਾਂ

b)ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਬਣਾਉਣਾ, ਬਦਲਣਾ ਜਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜੋ ਹਸਤਾਖਰ ਜਾਂ ਮੋਹਰ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ।

33. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸ਼ੰਕਰ ਗੌਤਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ-

"6...ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 420/120-B ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਇਕੋ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੀਮਾ ਦਾਵਾ ਰਾਸ਼ੀ 2,40,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ 2,60,000 ਰੁਪਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 4,20,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਾਵੇ ਸਬੰਧੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕਣ। ਇਹ ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਰਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਹ ਕਰਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਧੋਖੇ ਦਾ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 420 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।"

"7…ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾ 420 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 120-B ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਪਾਯ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 482 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।"

34. ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸਿਵਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹ੍ਰਿਦਯ ਰੰਜਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਮਾ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਬਿਹਾਰ & ਅਮਰ.* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਇਕ ਬਾਰੀਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਆਧਾਰ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬੇਈਮਾਨ ਜਾਂ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

35. ਇਵੇਸਾ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ & ਅਨੁ. ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੇਰਲਾ & ਓਰਸ., ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"13. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸੈੱਟ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿਵਲ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਵਲ ਉਪਾਯ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਅਸਲੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਸ਼ਾ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 482 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

36. ਸ਼ਿਕਾਇਤ/ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 405 & 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., 1860 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਗੈਰਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਕੋਲ ਜਵਾਬੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਬਦਨੀਅਤੀ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 20.08.2009 ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਤੋਂ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

37. ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਉਤਪਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਕਮ ਰੁ. 2.5 ਕਰੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ 25.03.2008 ਵਿੱਚ 2,50,000/- ਇਕਵਿਟੀ ਸ਼ੇਅਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 20.08.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ, ਦੋ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕੋ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰਥਾਤ ਐਮ.ਓ.ਯੂ. ਦੀ ਤਾਰੀਖ 20.08.2009 ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

1. 06.06.2012 ਨੂੰ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸੀ.ਜੇ.ਐਮ., ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 156(3) ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਜੋ 19.09.2016 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ।

2. ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6(8) ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੈਕਸ਼ਨ 200 ਕ੍ਰਪਸੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟਸ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਐਮ.ਐਮ. ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਜੋ ਲੰਬਿਤ ਹੈ।

3. 28.03.2013 ਨੂੰ, ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਸੈਂਟਰਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਅੰਤਤਃ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 168 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 406, 420, 120ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., 1860 ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

38. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ 06.06.2012 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 156(3) ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ 28.02.2013 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਐਮ.ਐਮ., ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 28.03.2013 ਨੂੰ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਰੇਖਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ

ਮਾਲੀਦਾਰ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਰਜਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੱਢ ਸਕਣ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਮਾਲਫਾਈਡ ਮਨਸ਼ਾ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਹੈ:-

1. 31.03.2013 ਨੂੰ ਪੀ.ਐਸ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਦਾਖਲਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

2. 04.03.2014 ਨੂੰ ਆਈ.ਓ. ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ ਪੀ.ਐਸ. ਦੁਆਰਾ ਬੰਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸੀ.ਐਮ.ਐਮ., ਕੋਲਕਾਤਾ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

39. ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੰਬਰ 3061/2012 ਮਿਤੀ 06.06.2012 ਨੂੰ ਐਮ.ਐਮ., ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅੱਗੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ:-

"(ਸੀ) ਕਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਘਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਿਤ ਘਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਥੇ ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਆਰ.ਕੇ.ਐਨ.ਟੀ. ਬ੍ਰਾਂਡ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬ੍ਰਾਂਡ ਆਊਟਲੈਟਸ ਦੇ ਨੈੱਟਵਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖੁਦਰਾ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ..."

10. ਕਿ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਜਮਾਉਣ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ/ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ/ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ।

40. ਐਮ.ਐਮ., ਇਸਦੀ ਹਜ਼ਾਰੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 156(3) ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ:-

"....ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿਵਲ ਉਪਾਯ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਹਾਲਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰੋਕ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਗਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਗਬਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਅਰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਗਬਨ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਸੁਪੁਰਦਗੀ ਜਾਂ ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਸਟੋਡੀਅਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪਛਾਣਯੋਗ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 156(3) ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

41. ਇਹ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 156(3) ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਐਮ.ਐਮ., ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ, ਦਿੱਲੀ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਉਸੇ ਕਾਰਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਬੌਬਾਜ਼ਾਰ

ਪੀ.ਐਸ., ਕੋਲਕਾਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਬੋਬਾਜ਼ਾਰ ਪੀ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਕਲ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਫਰਕ ਜਾਂ ਜੋ ਕਿ 'ਅਧਿਕਾਰ ਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਬੋਲਡ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"(ਸੀ) ਕਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਕੁਮਾਰ ਘਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਿਤ ਘਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ

ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਵਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ..."

10. ਕਿ, ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸੰਜਾਇਮਾਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਖੇਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਰਾਜੀ ਕਰ ਸਕਣ ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ।"

42. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਨਾਂਕ 24.03.2017 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰਕ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਚੁਕੌਂਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਧਾਰਾ 406 ਅਤੇ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2 ਇੱਥੇ) ਨੂੰ ਗਲਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਥੇ) ਨੂੰ ਗਲਤ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 420 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਨਵਰੀ 2010 ਤੋਂ ਅਗਸਤ 2009 ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਰਚ 2013 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਭਾਵ ਲਗਭਗ 4 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

43. ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚੁਕੌਂਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀਨਾਂਕ 01.10.2019 ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੁਕੌਂਤੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਨੰਬਰ 168 ਦੀਨਾਂਕ 28.03.2013 ਅਤੇ ਸੀ.ਐਮ.ਐਮ., ਕੋਲਕਾਤਾ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੀਨਾਂਕ 14.02.2017 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 406, 420, 120B ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

44. ਨਤੀਜਤਨ, ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ

ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate